

Vike Minnesgård i Boge – En traditionell, gotländsk strandgård

av Annika Melin

För 70 år sen gick Olen, Emma och Agnes fortfarande omkring här i Vike. Olen satt förmodligen i smedjan och tillverkade redskap och lås, medan Emma såg till djuren, företrädesvis hästarna, och Agnes stod i köket.

De tre syskonen Wedin hade tillsammans skött gården under första halvan av 1900-talet, sedan deras föräldrar dött. Ingen av dem gifte sig och fick barn. De dog alla under åren 1949–1950.

1952 köptes gården av professorn och växtfysiologen Lars-Gunnar Romell och hans fru Marie-Marthe, också hon biolog. Romells syfte med köpet var att bevara en traditionell gotländsk strandgård, med åker och änge, brygghus, stall och ladugård, smedja, örtagård, strandbod och tröskvandring. I Vike fanns ett opåverkat

självhushåll från 1800-talet då allt tillverkades på gården och där det aldrig har funnits en traktor.

Lars-Gunnar Romell har kallats landets förste moderne ekolog och gjorde internationell karriär. Men somrarna tillbringade han i ett hus vid Tjelder backe, någon kilometer söder om Vikegården. Hans mamma var gotländska och han intresserade sig mycket för ön. Bland annat höll han 1937 ett föredrag i Visby om de viktiga gotlandsängena och det blev startskottet för det moderna sättet att bevara dem.

Vike Minnesgård med brygghus och brunnar. Foto: Örjan Klintberg

Det gamla taket revs för att ersättas av öns största agtak. Fårös taktäckare såg till att göra ett bra jobb 1954. Fotograf okänd.

Framgångsrik tiggare

Makarna Romell började en omfattande renovering av strandgården, som tog ungefär ett decennium att genomföra. Det kostade förmodligen stora summor, pengar som Romell sökte anslag för på olika håll.

Enligt Erik W. Ohlsson befäste professorn därmed sitt rykte som en mycket framgångsrik tiggare... I en artikel i *Från Gutabygd 1988* har Ohlsson närmare berättat hur renoveringen gick till.

Örtagården rymmer mycket gamla humlestörar och här har odlats ett hundratal nytto- och medicinalväxter som besökare kom för att se. Foto: Örjan Klintberg

Det var också Romell som såg till så att ladugårdstaket revs för att ersättas av ett av öns största agtak. Det 50 meter långa taket fick sitt nya utseende vid en stor täckning av Fårös taktäckare 1954. 2008 lades det om på nytt.

Romells köpte också gården på andra sidan landsvägen, som de använde som sin egen sommarbostad. Dagens minnesgård blev aldrig mer permanent bebodd utan visades upp för besökare sommartid.

Den vackra örtagården, inhägnad av gammal standtun, var kanske juvelen i

kronan när besökare kom till Vike. De gamla humlestörarna har flera hundra år på nacken och här har odlats mer än hundra medicinal- och nyttoväxter, som visades upp på somrarna.

I stall och ladugård visas i dag också gamla ting upp, där finns seldon och redskap, olika typer av vagnar och där finns en imponerande tröskvandring. I bryggerhuset kan man se hur gammeldags byk gick till och hur man torkade humle och annat ovanpå den bastanta vedeldade ugnen.

Stallet och ladugården, byggda i bulteknik, har flyttats hit, tvärsöver vägen. Bakom dem ligger också en imponerande tröskvandring. Foto: Örjan Klintberg

Anor sedan medeltiden

Vike Minnesgård har anor sedan medeltiden. Men själva boningshuset är bara knappt 200 år gammalt. Gården ligger i Boge socken, vid Tjelderviken, utmed den gamla landsvägen och här har människor levat, ganska gott som det verkar, i flera hundra år.

Vike är en av tre stora, gamla gårdar utmed Tjelderviken, de andra är Friggars och Tjeldergården, numera nedbrunnen.

Vikegården finns nämnd i skrivna källor sedan 1614. I Revisionsbok för Gotland 1653, där man provat skatteförmågan hos gårdarna står det: "Wikers är ett ½ hem-

man om 6 marckeleij, hafuer åker till 18 tunneland, äng till 36 mans slätt, aagh i Wijkamyr, trädgård av een deehl apell- och päronträäd, humblegårdh till 100 stänger, 1 haga till 1 häst, sågh, mjöhlqvarn och walcka i Wijckersåå. Tarweligh skough, fiskie i Bogewijck och strömmar. Bruckas av Thomas Olsson hwilken hafwer ärvdt gården affter sine föräldrar."

I klartext, här fanns det mesta en bonde behövde: åker och äng, trädgård med fruktträd och humlestöror, hage till häst och kor, såg, kvarn och vadmalsvalk nere vid Vikeån. Till detta viss skog och möjlighet till fiske, inte bara i havet, utan också i Boge viken och nuvarande Sju strömmar.

Vike Minnesgård, en parstuga med faltak, stod färdig 1833. Foto: Örjan Klintberg

Men tiderna förändras. Vid storskiftet 1828 beslöts att en av de tre bönderna kring Vikeån skulle flytta till andra sidan landsvägen, nytt boningshus skulle byggas där. Dagens minnesgård, en parstuga av sten under faltak, stod klar 1833, enligt inristningarna på insidan av ytterdörren. Samtidigt flyttades också hela stall- och ladugårdsbyggnaden tvärsöver vägen, till dagens läge. Bultekniken gjorde flytten relativt enkel.

Nästa stora förändring kom vid förra sekelskiftet när Vike myr dikades ut och odlades upp. Då försvann möjligheterna till såg, kvarn och valka och ängset förlorade mycket av den näring som den översvämmade ån hade fört med sig.

Olen, Emma och Agnes

I Vikegården bodde de tre syskonen Wedin. Olof, som kallades Olen, höll gärna till i smedjan. Han tillverkade lås, verktyg, hängen och krokare och han var förmodligen den som fiskade åt hushållet. Han som skötte om båt och fiskebod nere vid det lilla fiskeläget.

Syster Emma var den livligaste, som flera gånger reste till Amerika. Där ägnade hon sig bland annat åt att rida in vildhästar. Men hon kom alltid tillbaka till Boge. Hon var den som skötte jordbruket och inte minst de hästar hon födde upp och red in på gården.

Agnes Wedin "med de vackra ögonen", skötte hushållet i gården. Hon var religiös och anordnade söndagsskola för traktens barn.

I ett album, tillhörande Emma Wedin, finns detta vackra fotografi av henne själv och av systemen. Emma var levnadsglad, åkte flera gånger till Amerika, och skötte jordbruket på gården när hon var hemma. Allra helst arbetade hon med hästar, födde upp unghästar och körde in dem.

Lillasyster Agnes hade vackra ögon, sägs det, hon blev religiös och höll sig mest inomhus, hon skötte hushållet åt sig och sina syskon, och hon höll söndagsskola på gården.

Makarna Romell lämnade över Vike Minnesgård till den stiftelse, som i dag äger gården. Viss besöksverksamhet finns här på somrarna, torsdag-söndag finns guide på plats. Änget fagas och slås varje år och i början av sommaren blir det gudstjänst med kyrkkaffe på gården. Ibland bjuds det på Musikkonsert, ibland på Berättarkonsert och andra evenemang.

Gården har en hemsida där säsongens aktiviteter finns publicerade – www.Vike.nu

Framtidsdrömmar finns

Styrelsen när drömmar och planer om framtiden för gården. Här finns så mycket man skulle kunna göra, menar Kerstin Eriksson, kassör och sommarguide.

– Det jag mest önskar är förstås att göra trädgården visningsbar igen, den håller på att växa igen. Och tänk om vi kunde få lära barn och ungdomar hur de gamla hantverken gick till, hur man eldar och bakar bröd i stenugn, hur man hämtar vatten i en brunn, hur man stöper ljus och lagar mat över öppen eld inne i huset.

Kerstin Eriksson drömmer om att kunna visa de unga hur man lagar olika gotländska rätter och tar tillvara det som växer på Vike, som ramslök, bär, frukt och humle.

Och så förstås få vara med om sysslor som fagning och slätter i änget, kanske pröva på fiske i viken.

Drömmar kan man ha, men det kräver också tid, starka armar och pengar. Vikegården drivs i dag ideellt av styrelsen, som huvudsakligen består av pensionärer.

– Vi skulle behöva få med yngre människor i arbetet, människor som bor i närheten och är intresserade av den här gamla fina gården, då kunde vi kanske förverkliga en del av våra drömmar, säger Kerstin Eriksson.

